

ШЫНЫ

Солун 1925 чылдың август 31-де үнүп эгелээн

№ 156 (15376)

1994 чылдың сентябрь 29, четверг

Ат салган шагы 01.00 ± Садап өрттө 150 рубль.

КОНФЕРЕНЦИЯНЫҢ УЖУР-УТКАЗЫ УЛУГ

Дүүн Сибирьдин Дээди өөрелдиге черлеринин ассоциациянын ажылнын бир хеври кылдыр институттар аразын национал-девискээрлик өөрелдиге талазы-биле семинарды ажыдышканы болуп эркен.

Ук семинары Ассоциациянын саналын өзүгээр Кызылдың Күрүнең педагогика институту эртирп турар. Институттун ректору О. Б. Бузур-оол Тыва Республикага эртем ажылын сайзырадырынга, телептиг башкыларга эртем аттарын тыпсып болур эргени алырынга, институттун баазазынга немелде салбырлар ажыдып алырынга болгаш өскө-даа чүүлдерге конференциянын салдары улуг болур дээринге илепеге турар бис дээрзин конференциянын ажылы тура чугаалаан.

Сибирь Ассоциациязынын төлөөзи, оон дээди өөрелдиге черлеринин талазы-биле чингине директору, профессор А. М. Ким сөс ап, чүве чугаалааш:

— Тыва чон бодунуң дыйын тускайлаң культуразын бөгүнге чедир камгалап ап шыдаан эвээш сангыч чон болгай Ыңчангаш өскө биче улустар-биле тыва чонун тускайлаң чедиркинини көргүзүп, дуржулга солтур сурулга салып турарын айткан. Сибирь Ассоциациязында кирип турар дээди өөрелдиге черлерин студенттерге берип турар билинин, арга-луржулазын талазы-биле делегей деңгээлинге үнүп турар Америкада индейлер, Канадада өскөмөстөр дээр шыкшаң биче улустар бар болганда, бистин дуржулга-выс оларга солун болжукту кирип таныштырган, Сара Монгушова өскүс болгаш калды кошканын уруглар башкыларынга дуа көргүзүп, олар бистин чаштарыныкы 400 кг «Твикс» деп конфеталарын халас дуза кылдыр берген.

УРУГЛАРГА—«ТВИКС» КОНФЕТА

Дүүн Россиянын Уруглар фондузунун Тыва Республикада салбырын даргазы Сара Монгушова Ооржак школа-интернаттын уругларына кижини бузууге беш сангыч «Твикс» дээр шоколатты берип, оларнын өөренип, чурттап турарын соонураан.

Сара Монгушова республиканын өскүс болгаш калды кошканын уруглар башкыларынга дуа көргүзүп, олар бистин чаштарыныкы 400 кг «Твикс» деп конфеталарын халас дуза кылдыр берген.

Кызылдың школа-интернаттын директору Валентина Владимировна Суковатина Тыва Республиканын Уруглар фондузундан келген аалчыларынга дуа көргүзүп, олар бистин чаштарыныкы 400 кг «Твикс» деп конфеталарын халас дуза кылдыр берген.

«Тыва Республиканын Чазактын дугайында» Тыва Республиканын хоойлузуңуң төлөвилелин чугаалажырын сессия кирген.

Ийги сессияны ийги хуралын бирги хуңунуң ажылы оон-биле доозулган. Таан-оол ХЕРТЕК.

Күрүне Думазының Чөвүделениң ажалы айы-биле Иван Рыбининин дарга-лаашканы-биле болган хуралда күүсү сессиянын белеткеп, эртирениң айттыргаларын, чайгы дышта-нылганын соонда хун айттырынын дугайын чугаалажып көргөн.

Күрүне Думазының иполь-да доозулган бирги сессия-зынын түнели — өзлөң көш-хоюлдарын, оларын иштинде Конституция Судунуң дугайында Хоойлу болгаш хамааты колдезиниң бирги кезээ болган.

Күрүне Думазы бодунуң күүсү сессиязынын үезинде ваучер соонда, хуужудулга программанын телевидение катал көөр. Ол шыкшаң Александр Солженцын Думага чүве чугаалаа база чалавас.

Дээди өөрелдиге черлеринин студенттеринин проф-эвилел организациаларын Россия катжышыкынын даргазы Олег Денисов РФ-тин Президентинин чанында аныктар херектеринин талазы-биле чөвүделени хуралының 1995 чылдын апрельде студент аныктар шуулганы эртирерин сандалаан.

Ол чөвүдел чуртун аныктар шимчээкиниң канчаар чоруп турарынын дугайын база чугаалаан көргөн. Амгы үеде Россияга муң ажык аныктар органи-зациялар тургустунган, ийгиликте чүве чүзү албан чорунуң тускай дөмдөг-дөстүңгөн бооп турарын шуу бербей турар.

«Черин дүжүмстөрүн чыгаргызын аспандаш ушта тыртарын үези келген, Россиянын чериниң хенгиз кезээ—Лача утас-тоңуң, колхоз үлүң, фермер черин, чуртталга бажыны тузур черин элээр Россиянын хамаатыны кижини чери ийегендең каптал, оон программазын ажылдап кылдырың дугайында айттышканын берген. «Реформа болгаш Россиянын экономиказын хөгжүдөр» болуп уурдууга—бүзүңгү алаан ол 1995-1997

ТР-ниң Дээди Хуралының ийги сессиязы

СОҢГУКЧУЛАР ОРТУЗУНГА АЖЫЛДААР

Сентябрь 27-де эгелээн Дээди Хуралдың ийги сессиязынын ийги хуралыңа «Күш-культура болгаш спорт дугайында» Тыва Республиканын хоойлузуңуң төлөвилелин чугаалажып көргөн.

Бо хоойлу төлөвилелин ийги сессиянын бирги хуралыңа сайгарып көргөш, өскө-даа кылыр чугула деп сессия шийтирилээш, ону кылыр комиссияга дааскан, ол доостурга, сессияны дара-зында хуралыңа чугаалажып, 1994 чылдың дөртүк кварталында Тыва Республиканын Дээди Хуралынын чорудар кол хемчеглеринин планын талазы-биле дынаалыгы ТР-нин Дээди Хуралынын Секретариатынын начальниги В. Х. Кара-оол кылган. Дээди Хуралдың хуралыңа чугаалажыры-биле 24 кол айттыр кирген, кандыг-кандыг кол хоойлу төлөвилелерин сайтарын ол дынаткан.

Дээди Хуралдың бо чылдың дөртүк кварталында чорудар кол хемчеглеринин планынга хамаарыштыр депутаттар боттарынын бодалдарын илередиң чүве чугаалааннар. Дээди Хуралдың Чурттар аразын херектеринин болгаш парламент харылааларын талазы-биле комитеттиң даргазы Г. С. М. Иргит сөс алгаш, депутаттар боттарынын округтарыга доктаамал барып, соңгукчуларын ортузуңга ажылды күштөлдүрүп чорударын чугулап көргөн. Ылангыч сизген белеткелинин, тараа ажаап алышканынын үелеринде көдээниң ишчилеринин аразынче кирип ажылдаары чугулазын айткан. Депутат О. Ш. Ондар депутат боттарының округтарында бажыглаттырган даргалар-биле дуржулуп алгаш, оларын-биле калды чорудуру ажыл-ишти чогумчалыг чорударыга дузалаарын чугулаан. Ол шыкшаң он ортузуңга тайылбыр ажылы чорударыга республиканын амы-дарыгына, ажил-ижинге хамаарышкан чугула сан-чуралдарын херек, оон белеткеп кылгаш, депутаттарга үлөү бээрин дилээн. Шак ынады бодалды саналыңа депутат А. А. Даржай база илереткен. Дээди Хуралдың күрүне комитетинин даргазы Б. Д. Монгуш айнын эгезинде депутат бурузу кайы неделага бодунуң округунга барып, каш хонук чорудурун толардып алыр сандалаан, Ыңчангаш депутаттар соңгукчулар ортузуңга ажыл чорударын чугулаа көрүп, бо талазы-биле моон сонгаар канчаар ажылаарын дуржуруп алганнар.

Дарга Архиповна октябрь, ноябрь айларда зона болгаш республика чергели улусу театрлар көрүдөлү эртерин дынаткаш, ажаа канчаар улусун шийлерин, сценарийин көргүзүлгелерин белеткериң талазы-биле бодунуң арга-дуржулгазын, сүмезин карма. Кол жуунардан келген тургузукчу режиссерлар-биле Уруглар театрынын кол режиссеру А. Л. Чадамба, «Күзөл» театрынын кол режиссеру М. Вреж, Улусу чогаалдыг төвүнүң специалистери З. С. Ондар, С. К. Сотпа болгаш өскө-даа солун чугааны кылып, улусчу театрларда бар чедиркини, моон сонгаар кангыч байдлаа ажылдап болурун дугайында хой-ле ажыктыр санал-ооналарын кириген.

Семинар — ужуражылганың түнели октябрь 21-23 хуң-гелери чамдык-чамдыкта кылмаң-даа арта бээр хоочуну коомдугтас аргажок. ТР-ниң Президентинин эрге-хоойлу айттыргаларына чөвүлекчи А. С. Ооржак истекчилерин бергеде-жил турар айттыргаларынын даазызы Президентте кинерин-биле тургузуп бээрин дилээн.

Конференцияга «Тыва Республиканын өз дээр истекчи» деп чыл санында эр-тирер конкурсу хамаарыштыр шийтирип хуулаң алды-ган. Ол шыкшаң истекче ажыла-ның дөңгөрүлүн алап өмүтүп, шаңнаары кымга-даа бергүнчүг. Эки ажылдаарынын санында республиканың ийгиликте эргелениң пазанын, бирги кластын оюзи Артур Монгал, республиканың улуг истекчи Раймон Кызыл-оол, Барыны Хемчик коюнунуң улуг истекчин Евгений Серен (ол юрфак дооскаш, эм Бай-Тайга коюнунуң прокурооруна томуйлаткан) кирип турар.

ТР-ниң ИХЯ-зынын истекчилеринде дээр ажылдыг деп саналып турарларын айттыр болуп айткан. Оларга Сергей Горева болгаш Сарыг-оол Ооржак, Юстиция канитаны Маргарита Достай-оол.

Иштики херектер болгаш прокуратура органнынын хоочуннары О. Е. Ондар, А. М. Салжак, В. М. Шогжал, Х. С. Белек, О. Л. Оттун-оол, А. Т. Соломонов, Ш. С. Куулар, Э. Б. Германова, Л. П. Корешникова, Н. М. Салжикова оларга шаңналдарын, белеткериң тыывышкан. Шаңнал акшазын ТР-нин Чазаа үндүрүп бергенин демдөгөп карга эки.

Иштики херектер сайды-гызын чамдык-чамдыкта кылыр. Бо ийи негелдеге Балгазынын кондитер цегинин эрес-кежээ коллективиниң эңне белгилең-биле дүжүп турар. Чүве дээрге олар эки шынардыг, амла-ныч, хоолдуң кем кылдырып чонга чик өртек-биле үндүрүп салды турар. Чикээ, ында бир булочканын өртээ 150 рубль, бисквиттен кылган бир улуг тортуң өртээ—5500 рубль. Ыназы хоорайда хенгиз булочканың өртээ 300-400 рубль, а бисквит тортуң өртээ 10 муң рубль челе бээр. Денээштинге кайы тала чаа база бээр толаргай шыкшаң.

Балгазыныларнын чор-гааралы болган ол бүдүрүлгө коллективинин моон-даа сонгаар чедиркини күзеп, берге келерге улам сайзырап үнүп келерине бүзүрлөң илередиң-дир бис.

Эрзинден медээлер ЧАА ПЕКАРНЯ

Рынок экономиказын шилчип турар берге үеде ажылчы чончу чугула хергелдениң аш-чем аймаа-биле хандыраары кол айттырганың бирээзи болуп турар.

Нарын суму чагырганың мур-дажы дүжүртүнгөн. Хлеб баарыныкы, оон даргазы Чооду Делгер-оол ажыл-ижин таныштырып ора, удавас чаа пекарня ажыгтынын чугаалаан чүве. Ол биче бүдүрүлгени ажыдарыңа белеткеп турар Вячеслав Шойкул-чапка ужураштым. Пекарня хлеб быжыраңга бүрүнү-биле беленин, оон пекарнянын шыгын үндүрүр-биле одал турарын чугаалады. Дериг-херекселдер, эргежок чугула продуктулар-биле ол четчелеттинген. Одаар ыяжы, хо-

УРУУНГА, КҮДЭЭЗИНГЕ ӨНЧҮ

Чойгана Мандал-биле Юбилян Лойгу Бай-Дагын үндээн чурттакчыларының кызы, оглу. Олар маңа школаны дооскаш, амы-дыралдын делгем орунче киргеннер.

Боттарының күзөй-биле тускай эртемни чедип алгаш, төрөз суурунга эл келгеш, ажылдап берирлер. Бо төлөптиг кыс биле оол чоокта чаа өс-бүле туткан, Бай-Дага бажында болган кудай-зыңа хой саның төрөлериң, эш-өрүң чалаан. Кудайа чүве чугулаан ада-иелер, төрөлдөр, эштери өгөленишкен уругларга өөрүшкүнү, аас-кежиктин Иорээл болгаш алгаш өскө-даа чугаалап турганнар.

Чойгананың ачазы Республи-ка ордени-биле баштай шаңнатканынын бирээзи, Тываның алдыңгы малчыны Ба-йыр Анчаевич Мандал уругларынга өөрүшкүнү, бай-

РЕЖИССЕРЛАР АРГА-ДУРЖУЛГА СОЛУШКАН

Тыва Республиканын Улусчу чогаалдыга төвүне республиканын коюнундарыңа ажылдап турар улусчу театрларын режиссерлары чыгып, ажык-кутуңа кылган. Ужуражылга-семинарны Улусчу чогаалдыга төвүнүң улуг методизи З. Б. Ондар ажык-каш, культуранын хоочун ажылдакчызы, төптүң директору Д. А. Монгуша сөс берген.

ҮРЕ-ТҮҢНЕЛДИГ АЖЫЛДЫ ЧЕДИП АЛЫР ДЭЭШ

Истекчинин ажылыңа мергежени анаа кайгамчык салым-чалааның болганы-биле ылаалыг, онзагай кижилер дугайында тоскуп турар уран-чечен чогаалдар, кинолар эвээш эвес. Оларын дыка хөйү бүгү төлөгөйле сургалып аларган. Кижилер детектив жанрын сонуураар болганы-биле ол талазы-биле тускай уран чогаал улуг сайзыралды алган. Кедир үелерде кайгамчык таланттыг истекчи дугайында чогаал тыва литературага көстүп келири база чугаажок.

А бо хуңерде бистин истекчилеринин шак-минута буру-зунуң берге нарын ажыл-херектеринде бүргөлдөп, чай-кызы чок ажылдап турарлар. Истекчинин ажылы чамдык чогаалдарда бижиң турары дег. ынады сонуураңгыч, ханды-шыдың романтика-биле долдунмаан, ол истекчинин эгиндеринде чүдүрү берген аар-берге ажыл-үдө деп чүве-ни истекчилер боттары ханызы-биле биңилер. Кым-даа кийи бодунуң кезинге көрбөз шаанда, чүңү-даа чик кылдыр болаар болгай.

Тыва Республиканын прокуратуразының болгаш ишти-ки херектер органнынын истекчилеринин каттышкан конференциязы эртен не-делада ийи хун дургузунда болган, ажаа олар арга-дур-жулаарыңа үлөңгөп, ажык-жыл чүдүлгелерин шийгээниң алган дээрин тодаргай. Кем-херек үлөңгөп ийиштинин өскө-кени-биле улусчу кайгалып, дүвүрөдүн турар үеде истек-тегин чаа-чаа арга-хевирлеринин дугайында конферен-ция хевирине болуп эркен ажык чугула Тываның истек-чилеринге улуг салдар че-дирип, оларын моон сон-гааргы ажылыңа чаа-чаа бо-даларын тывылдырып, дээш-ти арга-хевирлерин ажык-лаарыңа дөгүмүң болурун күзөп каары афтың эвес. Ол дугайында конференцияга истекче ажылынын хоочуннары, Россия Федерациязынын Чингине прокуратуразындан болгаш ИХМ-ден чалатты-рып келген төлөөлөр чугаа-лап турганнар.

ТР-ниң Президентизи Ш. Д. Ооржак конференцияга чугаазыңа кадрлар айтты-рыңа улуг черин бергени тыварыла эвес. Кижини бурузу бодунуң кылдыр ужурулду камгалаачыларының ишти-ки ажылыңа холгаарла-вынын принципин сагы-рынын чугулазын, экономик-тиг реформа-биле холбаштыр каржы хажыдышынын дугайында чугаалаан. Суур бурузуңе 2—3-даа чедир шаңдаларын тургуза-ры үениң негелдези апарган. Эрге-хоойлу камгалаар ор-ганнарга деткимче, дуза көр-гүзгөрин, оон-биле чергелеш-тир негелде улуг дээзин Ш. Д. Ооржак онзагайлаан. «Кем-херек үлөңгөп ийиш-тинин болгаш кеземче-чорудып хоойлужулдуларын орунта-ры» деп темага улуг илет-недди республика прокурору А. П. Дамба-Хуурак кылган. Ол илетне ажылынын ужу-рулузынын дугайында, ону канчаар сайзырайткыла болурунун дугайында бо-даларын чикеткере үндө-зилеп тургаш чугаалаан.

КОНДИТЕР ЦЕГИ

Тандыңың Балгазын суурну эртин-дүжүп турар чорумал чон ында көдээ хергелчилер нитилелиниң кондитер цегиниң далаңдан быжырган амандыг чедиринин дугайында эки билер. Кайы-даа үеде ажаа баарга, чаа быжырган, бусталып турар чыгыс булочкалар, калаңчылар, шангылер, пирожиолер, тортар каракты өөртүп келир.

Кондитер кылыгынын ас-сортментини көвей болурун-дан аңгыда, оларнын шына-ры доктаамал эки турар. Ам-гы үеде садып-алакчыга кол чүүл—барааның өртээ бол-гаш шынары. Бо ийи негелдеге Балгазынын кондитер цегинин эрес-кежээ коллективиниң эңне белгилең-биле дүжүп турар. Чүве дээрге олар эки шынардыг, амла-ныч, хоолдуң кем кылдырып чонга чик өртек-биле үндүрүп салды турар. Чикээ, ында бир булочканын өртээ 150 рубль, бисквиттен кылган бир улуг тортуң өртээ—5500 рубль. Ыназы хоорайда хенгиз булочканың өртээ 300-400 рубль, а бисквит тортуң өртээ 10 муң рубль челе бээр. Денээштинге кайы тала чаа база бээр толаргай шыкшаң.

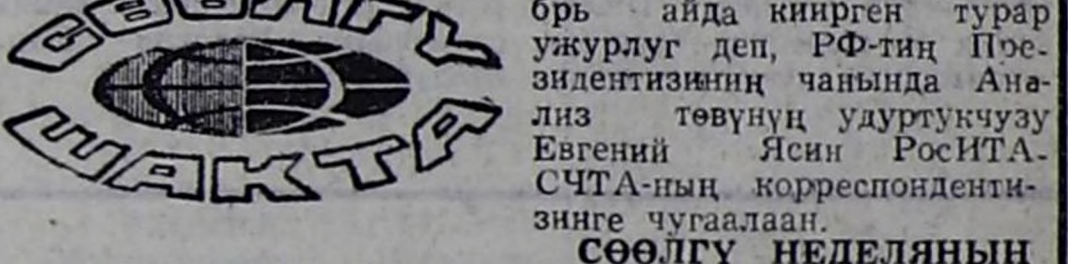
Балгазыныларнын чор-гааралы болган ол бүдүрүлгө коллективинин моон-даа сонгаар чедиркини күзеп, берге келерге улам сайзырап үнүп келерине бүзүрлөң илередиң-дир бис.

Иштики херектер болгаш прокуратура органнынын хоочуннары О. Е. Ондар, А. М. Салжак, В. М. Шогжал, Х. С. Белек, О. Л. Оттун-оол, А. Т. Соломонов, Ш. С. Куулар, Э. Б. Германова, Л. П. Корешникова, Н. М. Салжикова оларга шаңналдарын, белеткериң тыывышкан. Шаңнал акшазын ТР-нин Чазаа үндүрүп бергенин демдөгөп карга эки.

Иштики херектер сайды-гызын чамдык-чамдыкта кылыр. Бо ийи негелдеге Балгазынын кондитер цегинин эрес-кежээ коллективиниң эңне белгилең-биле дүжүп турар. Чүве дээрге олар эки шынардыг, амла-ныч, хоолдуң кем кылдырып чонга чик өртек-биле үндүрүп салды турар. Чикээ, ында бир булочканын өртээ 150 рубль, бисквиттен кылган бир улуг тортуң өртээ—5500 рубль. Ыназы хоорайда хенгиз булочканың өртээ 300-400 рубль, а бисквит тортуң өртээ 10 муң рубль челе бээр. Денээштинге кайы тала чаа база бээр толаргай шыкшаң.

Балгазыныларнын чор-гааралы болган ол бүдүрүлгө коллективинин моон-даа сонгаар чедиркини күзеп, берге келерге улам сайзырап үнүп келерине бүзүрлөң илередиң-дир бис.

Иштики херектер сайды-гызын чамдык-чамдыкта кылыр. Бо ийи негелдеге Балгазынын кондитер цегинин эрес-кежээ коллективиниң эңне белгилең-биле дүжүп турар. Чүве дээрге олар эки шынардыг, амла-ныч, хоолдуң кем кылдырып чонга чик өртек-биле үндүрүп салды турар. Чикээ, ында бир булочканын өртээ 150 рубль, бисквиттен кылган бир улуг тортуң өртээ—5500 рубль. Ыназы хоорайда хенгиз булочканың өртээ 300-400 рубль, а бисквит тортуң өртээ 10 муң рубль челе бээр. Денээштинге кайы тала чаа база бээр толаргай шыкшаң.

КҮСҮК СЕССИЯНЫҢ ДУГАЙЫ

Күрүне Думазының Чөвүделениң ажалы айы-биле Иван Рыбининин дарга-лаашканы-биле болган хуралда күүсү сессиянын белеткеп, эртирениң айттыргаларын, чайгы дышта-нылганын соонда хун айттырынын дугайын чугаалажып көргөн.

Күрүне Думазы бодунуң күүсү сессиязынын үезинде ваучер соонда, хуужудулга программанын телевидение катал көөр. Ол шыкшаң Александр Солженцын Думага чүве чугаалаа база чалавас.

Дээди өөрелдиге черлеринин студенттеринин проф-эвилел организациаларын Россия катжышыкынын даргазы Олег Денисов РФ-тин Президентинин чанында аныктар херектеринин талазы-биле чөвүделени хуралының 1995 чылдын апрельде студент аныктар шуулганы эртирерин сандалаан.

Ол чөвүдел чуртун аныктар шимчээкиниң канчаар чоруп турарынын дугайын база чугаалаан көргөн. Амгы үеде Россияга муң ажык аныктар органи-зациялар тургустунган, ийгиликте чүве чүзү албан чорунуң тускай дөмдөг-дөстүңгөн бооп турарын шуу бербей турар.

«Черин дүжүмстөрүн чыгаргызын аспандаш ушта тыртарын үези келген, Россиянын чериниң хенгиз кезээ—Лача утас-тоңуң, колхоз үлүң, фермер черин, чуртталга бажыны тузур черин элээр Россиянын хамаатыны кижини чери ийегендең каптал, оон программазын ажылдап кылдырың дугайында айттышканын берген. «Реформа болгаш Россиянын экономиказын хөгжүдөр» болуп уурдууга—бүзүңгү алаан ол 1995-1997

Надежда МОНГУШ.

Чоннуң садыг хандырылгазы

ХОСТУГ АЖЫЛДАП ӨӨРЕН

План-улагелыг үелер бистин дыка хөйүвүстү психологиядан ам-даа ардып чыткан. Устүндү планын бадырып бээрге, оон биле хүн эрттирип өөренип калганымыс кончуг. Орулга алыр-албаска-даа, эки-багай-даа ажылдаарга, денге бувааттында акша-шалын ала-чайгаар-ла чоруп турар. Ам ындаг авес дээрзин арай озалдадыр-даа болза, улус чоорту билип эгелээн. Ынчалза-даа чаа байлалдарда канчаар хөдөлүрүмүн, канчаар бот-башкарып ажылдап алырын аргаларын улаустуң кый кезин айып тыйгыч турар. База-ла кым-бир үстүндөн айтышкын бериптер ирги бе дээр кордал сагыш-сеткилин дүзүндө ийгелдег шыгжатын чоруур.

Чоннуң бир дугаар кол херегели — продукт аймак, а оон ассортиментини салдыга элбек. «Хүлүмзүрү» салдында чижээ, янзы-бүрү крупа аймаанын бир килде өртээ 600-800 рубль чорду.

Бараан-сараанын шына-турар чүве ышкыжыл деп баштактанган. Шынал-ла, садыгнын баартактарында бараан-сараан аймаа кандыгын херек болду, шыдар шаа-биле бар болду.

Эштежилениң эргелекчизи Оксана Борисова бараан тывар дээш олут орбас, чыдын чытпас дие хөредил болбас. Ол магазинни бадыраан сөөртүр ийи муңгаш машинасын алгаш, Кызыл-дык, Абаканын, Минусинскийни салды базааларын эргил чоруп каар.

Ажылдарынын ындаг хөвирин тургузуп алдыга, оон эки-не эки талазы — коллектив боду бот-башкарып хөдөлүр. А бот-башкарып дээрле — хостуг болуру. Ам ындаг чээрге, бүгү-ле чүве бодундан дорт хамаар-жор апаар. Кузээр болуунда, чоңуну будундан бажына чедир чүмү-биле деривит. Ынча дээрле-ле, сагыш дег амыр чүве кайда боор. Бо үеде хамык ужур ашкы-төгериште, оон чедишпеси бисти хилинчекте чоруур болгай. Кандыг-даа бараанын эккеп болур сен, ыңчалза-даа оон өртөк-үнезинин шаан, кижилерини салып ап шыдаар харык-шинээн барымда-лаваас болуунда, алдын-мон-гун дег чайыналыр чарап бараанын-даа зина доварип чыдап алыр, Ынчангаш Ильинканын садыгжылары чангыс сууржыларынын негелде-херегелени эки билер болгаш, улустун салып ап шыдаптар херектиг бараан-нарын салды базааларында эккеп турар. «Эккен турар» дээрле, шаандакы дег, фактура-биле хүлүзүнчү албас, анаканын, базаалардан ба-за-ла салып алдыр ужурул сен, артында-ла баш улур төлөвс болуунда, сенээ кым-даа даяарык кадаг шаа бараан берес.

Чоннуң бир дугаар кол херегели — продукт аймак, а оон ассортиментини салдыга элбек. «Хүлүмзүрү» салдында чижээ, янзы-бүрү крупа аймаанын бир килде өртээ 600-800 рубль чорду.

Ажылдарынын ындаг хөвирин тургузуп алдыга, оон эки-не эки талазы — коллектив боду бот-башкарып хөдөлүр. А бот-башкарып дээрле — хостуг болуру. Ам ындаг чээрге, бүгү-ле чүве бодундан дорт хамаар-жор апаар. Кузээр болуунда, чоңуну будундан бажына чедир чүмү-биле деривит. Ынча дээрле-ле, сагыш дег амыр чүве кайда боор. Бо үеде хамык ужур ашкы-төгериште, оон чедишпеси бисти хилинчекте чоруур болгай. Кандыг-даа бараанын эккеп болур сен, ыңчалза-даа оон өртөк-үнезинин шаан, кижилерини салып ап шыдаар харык-шинээн барымда-лаваас болуунда, алдын-мон-гун дег чайыналыр чарап бараанын-даа зина доварип чыдап алыр, Ынчангаш Ильинканын садыгжылары чангыс сууржыларынын негелде-херегелени эки билер болгаш, улустун салып ап шыдаптар херектиг бараан-нарын салды базааларында эккеп турар. «Эккен турар» дээрле, шаандакы дег, фактура-биле хүлүзүнчү албас, анаканын, базаалардан ба-за-ла салып алдыр ужурул сен, артында-ла баш улур төлөвс болуунда, сенээ кым-даа даяарык кадаг шаа бараан берес.

Эштежилениң эргелекчизи Оксана Борисова бараан тывар дээш олут орбас, чыдын чытпас дие хөредил болбас. Ол магазинни бадыраан сөөртүр ийи муңгаш машинасын алгаш, Кызыл-дык, Абаканын, Минусинскийни салды базааларын эргил чоруп каар.

Чокта чаа ТР-ниң Президентиз Ш. Д. Ооржак Каа-Хем кожуунун суурларын эргил-кезил чораш, Плинкайык бо салдыкта киргеш, «комунимн үези мында

Чоннуң бир дугаар кол херегели — продукт аймак, а оон ассортиментини салдыга элбек. «Хүлүмзүрү» салдында чижээ, янзы-бүрү крупа аймаанын бир килде өртээ 600-800 рубль чорду.

Эскериглер

ҮЛЕГЕРЛИГ БОЛЗУН

Кандыг-даа көдээ суурда чурттап турар улуг-даа, бичи-даа кижилер тынактыг турарына баарда, сагыш-сеткил херек, сонургак, ийгел-биле бар чыдыр. Ынчангаш канчаар, найсылаа кижилер чүчү көрбөс, салды албас, кандыг албан чегине баар болду.

Чоннуң бир дугаар кол херегели — продукт аймак, а оон ассортиментини салдыга элбек. «Хүлүмзүрү» салдында чижээ, янзы-бүрү крупа аймаанын бир килде өртээ 600-800 рубль чорду.

Мен база июль айда Кызыл хоорайга чедип, оон чаар-тынды, эскерип турарында чоргаардыр чордум. Найсылаа чартыры, аргы-синияне кичээтпей салыры, тонуну күлтүрлүг дашта-нылазыне сагыш салыры — кижилерини хөдөө хөдөө билер мен. Ынчалза-даа бо кижилерини хөдөө хөдөө билер мен. Ынчалза-даа бо кижилерини хөдөө хөдөө билер мен.

Чоннуң бир дугаар кол херегели — продукт аймак, а оон ассортиментини салдыга элбек. «Хүлүмзүрү» салдында чижээ, янзы-бүрү крупа аймаанын бир килде өртээ 600-800 рубль чорду.

Мен, көдээ суурдан барган кижилер, найсылаа элээ четпес чуулдары эскерип, ол дугайында хүндүлүг «Шыңче» бижип олур мен. Бирээде, садыгларда ажылдап турар тыва надларын салдып алыкчылары өттирип турарында элден чүдүлүг бар — мээни тазартышканын тыва садыгжы анык кыс чүрүлдер төрөзү ындагы чугаа-лаваас, оустанба боор чоңду. Кайтап көрүп тура, албан-биле орустайгы сей, Тыва ыдык чоңум чөдө шүүт билбес ыңча хөй тыва салдыгжылар, коммемсантила бадырыгта чөдө бузавымыс чордум. База-ла ол кижилерини истин оода-ла оуvs дылга «Спасибо за покупки» азы «Пожалуйста» деп сестеони аныккап билбес элден. Оуvs дылга чугаалаар-лыр че хадыр, оода салдыгжынын садыр алкыч-биле эвиден-ээлдек, чазык-чазгай чоңуун, күлтүрүзүн сагыза чөдө ажыбас.

Чоннуң бир дугаар кол херегели — продукт аймак, а оон ассортиментини салдыга элбек. «Хүлүмзүрү» салдында чижээ, янзы-бүрү крупа аймаанын бир килде өртээ 600-800 рубль чорду.

Ийне, найсылаа Кызылда эзирки кижилерини көскүлден ат болган чүве чоңду, ындагы хөдөөжөн-нөө, Бичи чүдүлүг салды-нын дүжүндө «Гастрономия» садыгжынын чыныгы суг олар-

Чоннуң бир дугаар кол херегели — продукт аймак, а оон ассортиментини салдыга элбек. «Хүлүмзүрү» салдында чижээ, янзы-бүрү крупа аймаанын бир килде өртээ 600-800 рубль чорду.

Ийне, найсылаа Кызылда эзирки кижилерини көскүлден ат болган чүве чоңду, ындагы хөдөөжөн-нөө, Бичи чүдүлүг салды-нын дүжүндө «Гастрономия» садыгжынын чыныгы суг олар-

Чоннуң бир дугаар кол херегели — продукт аймак, а оон ассортиментини салдыга элбек. «Хүлүмзүрү» салдында чижээ, янзы-бүрү крупа аймаанын бир килде өртээ 600-800 рубль чорду.

ЧАГАА—САГЫШ-СЕТКИЛ ИЛЕРЕЛИ

«Шынын» почтазындан КАДЫКШЫЛ КАҢНАКЧЫЛАРЫ

Республиканын туберкулезка удур диспансериниң диагностика салбыры — Тыванын эмнелгелеринде база бир кол салбыр. Мында Тываныстың бүгү булуннарын даарынын диагнозу билинмей турар улус хөдөөгө дегдирген, хоочурап араан-даа улус эмнедип, аарынын диагнозу тодарттырып ап, кадык кылдар эмнедип, сегип үнүп турарлар. Араан кижилериниң чамдыктарынын байдалы элээ берге кээр, харында эргилчириниң барымда-зы чок хире-даа ышкыжыл көстүр. Ындаг турбуже, байдалы нарын келген аарыг кижилер карака көздүлүр-ле сегип, чугаа-сооду үнүп, удаваанда өөрүшү-манайлыг апаар чорду.

Чоннуң бир дугаар кол херегели — продукт аймак, а оон ассортиментини салдыга элбек. «Хүлүмзүрү» салдында чижээ, янзы-бүрү крупа аймаанын бир килде өртээ 600-800 рубль чорду.

Чоннуң бир дугаар кол херегели — продукт аймак, а оон ассортиментини салдыга элбек. «Хүлүмзүрү» салдында чижээ, янзы-бүрү крупа аймаанын бир килде өртээ 600-800 рубль чорду.

Чоннуң бир дугаар кол херегели — продукт аймак, а оон ассортиментини салдыга элбек. «Хүлүмзүрү» салдында чижээ, янзы-бүрү крупа аймаанын бир килде өртээ 600-800 рубль чорду.

СОЛУН ЧОК АРТКАН

Бай-Тайгада Шуй суурну чурттакчылары солун, сеткүүл чагылар талазы-биле моон мурунда ко-жуунга мурнакчы бооп турдулар. Бо чылын адаткын алаа болганар. Бо талазы-биле солуннар номчу-чулар удаа-дараа бижип-даа турдулар.

ОМАК-ХӨГЛҮГ ЧАНАРЛАР

Чоннуң бир дугаар кол херегели — продукт аймак, а оон ассортиментини салдыга элбек. «Хүлүмзүрү» салдында чижээ, янзы-бүрү крупа аймаанын бир килде өртээ 600-800 рубль чорду.

АЙТЫРЫҢАР, ХАРЫЛАП БЕРЗЕЛИ

Чоннуң бир дугаар кол херегели — продукт аймак, а оон ассортиментини салдыга элбек. «Хүлүмзүрү» салдында чижээ, янзы-бүрү крупа аймаанын бир килде өртээ 600-800 рубль чорду.

ЧОНУМ — ЧОРГААРАЛЫМ

Чоннуң бир дугаар кол херегели — продукт аймак, а оон ассортиментини салдыга элбек. «Хүлүмзүрү» салдында чижээ, янзы-бүрү крупа аймаанын бир килде өртээ 600-800 рубль чорду.

ШАҢНАЛ МАНАП ТУРАП

Чоннуң бир дугаар кол херегели — продукт аймак, а оон ассортиментини салдыга элбек. «Хүлүмзүрү» салдында чижээ, янзы-бүрү крупа аймаанын бир килде өртээ 600-800 рубль чорду.

ЧАДАП КААНЫБЫС ОЛ ИРГИ БЕ?

Чоннуң бир дугаар кол херегели — продукт аймак, а оон ассортиментини салдыга элбек. «Хүлүмзүрү» салдында чижээ, янзы-бүрү крупа аймаанын бир килде өртээ 600-800 рубль чорду.

КАНДЫГ-ДАА ТАВАРЫЛГАДА

Чоннуң бир дугаар кол херегели — продукт аймак, а оон ассортиментини салдыга элбек. «Хүлүмзүрү» салдында чижээ, янзы-бүрү крупа аймаанын бир килде өртээ 600-800 рубль чорду.

ШАҢНАЛ МАНАП ТУРАП

Чоннуң бир дугаар кол херегели — продукт аймак, а оон ассортиментини салдыга элбек. «Хүлүмзүрү» салдында чижээ, янзы-бүрү крупа аймаанын бир килде өртээ 600-800 рубль чорду.

ШАҢНАЛ МАНАП ТУРАП

Чоннуң бир дугаар кол херегели — продукт аймак, а оон ассортиментини салдыга элбек. «Хүлүмзүрү» салдында чижээ, янзы-бүрү крупа аймаанын бир килде өртээ 600-800 рубль чорду.

ШАҢНАЛ МАНАП ТУРАП

Чоннуң бир дугаар кол херегели — продукт аймак, а оон ассортиментини салдыга элбек. «Хүлүмзүрү» салдында чижээ, янзы-бүрү крупа аймаанын бир килде өртээ 600-800 рубль чорду.

ШАҢНАЛ МАНАП ТУРАП

Чоннуң бир дугаар кол херегели — продукт аймак, а оон ассортиментини салдыга элбек. «Хүлүмзүрү» салдында чижээ, янзы-бүрү крупа аймаанын бир килде өртээ 600-800 рубль чорду.

ШАҢНАЛ МАНАП ТУРАП

Чоннуң бир дугаар кол херегели — продукт аймак, а оон ассортиментини салдыга элбек. «Хүлүмзүрү» салдында чижээ, янзы-бүрү крупа аймаанын бир килде өртээ 600-800 рубль чорду.

ШАҢНАЛ МАНАП ТУРАП

Чоннуң бир дугаар кол херегели — продукт аймак, а оон ассортиментини салдыга элбек. «Хүлүмзүрү» салдында чижээ, янзы-бүрү крупа аймаанын бир килде өртээ 600-800 рубль чорду.

ШАҢНАЛ МАНАП ТУРАП

Чоннуң бир дугаар кол херегели — продукт аймак, а оон ассортиментини салдыга элбек. «Хүлүмзүрү» салдында чижээ, янзы-бүрү крупа аймаанын бир килде өртээ 600-800 рубль чорду.

ШАҢНАЛ МАНАП ТУРАП

Чоннуң бир дугаар кол херегели — продукт аймак, а оон ассортиментини салдыга элбек. «Хүлүмзүрү» салдында чижээ, янзы-бүрү крупа аймаанын бир килде өртээ 600-800 рубль чорду.

ШАҢНАЛ МАНАП ТУРАП

Чоннуң бир дугаар кол херегели — продукт аймак, а оон ассортиментини салдыга элбек. «Хүлүмзүрү» салдында чижээ, янзы-бүрү крупа аймаанын бир килде өртээ 600-800 рубль чорду.

ХОМУДАЛЫМ ЧОК

Чоннуң бир дугаар кол херегели — продукт аймак, а оон ассортиментини салдыга элбек. «Хүлүмзүрү» салдында чижээ, янзы-бүрү крупа аймаанын бир килде өртээ 600-800 рубль чорду.

Чоннуң бир дугаар кол херегели — продукт аймак, а оон ассортиментини салдыга элбек. «Хүлүмзүрү» салдында чижээ, янзы-бүрү крупа аймаанын бир килде өртээ 600-800 рубль чорду.

Чоннуң бир дугаар кол херегели — продукт аймак, а оон ассортиментини салдыга элбек. «Хүлүмзүрү» салдында чижээ, янзы-бүрү крупа аймаанын бир килде өртээ 600-800 рубль чорду.

Чоннуң бир дугаар кол херегели — продукт аймак, а оон ассортиментини салдыга элбек. «Хүлүмзүрү» салдында чижээ, янзы-бүрү крупа аймаанын бир килде өртээ 600-800 рубль чорду.

Чоннуң бир дугаар кол херегели — продукт аймак, а оон ассортиментини салдыга элбек. «Хүлүмзүрү» салдында чижээ, янзы-бүрү крупа аймаанын бир килде өртээ 600-800 рубль чорду.

Чоннуң бир дугаар кол херегели — продукт аймак, а оон ассортиментини салдыга элбек. «Хүлүмзүрү» салдында чижээ, янзы-бүрү крупа аймаанын бир килде өртээ 600-800 рубль чорду.

Чоннуң бир дугаар кол херегели — продукт аймак, а оон ассортиментини салдыга элбек. «Хүлүмзүрү» салдында чижээ, янзы-бүрү крупа аймаанын бир килде өртээ 600-800 рубль чорду.

Чоннуң бир дугаар кол херегели — продукт аймак, а оон ассортиментини салдыга элбек. «Хүлүмзүрү» салдында чижээ, янзы-бүрү крупа аймаанын бир килде өртээ 600-800 рубль чорду.

Арай-оол КАНЧЫЫР.

Самбу КУУЛАР, Ак-Довуркал хоорай.

